

บทที่ 5

สรุป

จากการศึกษาแก่นเรื่องเกี่ยวกับความเป็นมนุษย์ที่ปรากฏในนวนิยายของคอสโตเยฟสกี โดยใช้ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของจุง เมื่อนำแนวคิดเรื่องโครงสร้างของบุคลิกภาพ พลวัตของบุคลิกภาพ พัฒนาการของบุคลิกภาพ และแบบของบุคลิกภาพ มาวิเคราะห์บุคลิกภาพของตัวละครหลักจาก นวนิยาย 4 เรื่องคือ ราส โคนิคอฟ จากนวนิยายเรื่อง*อาชญากรรมกับการลงทัณฑ์* มิชกิน จากนวนิยายเรื่อง*อียิปต์* สเตฟาน โทฟีโมวิช จากนวนิยายเรื่อง*เควิลส์* ดมิตรี อีวาน อโลซา และซอสสิมา จากนวนิยายเรื่อง*พี่น้องคารามาซอฟ* แล้ว ทำให้พบว่า ความเป็นมนุษย์ในนวนิยายของคอสโตเยฟสกี คือ การแสวงหาความกลมกลืนทั้งภายในตนเอง และ โลกภายนอก แต่เนื่องจากมนุษย์มีลักษณะ เฉพาะตัวที่แตกต่างกัน ประกอบกับความไม่แน่นอนของชะตากรรมของโลกภายนอก ที่ตัวมนุษย์ ไม่อาจคาดเดาได้นั้น มีความแตกต่างกัน ดังนั้น จึงทำให้มนุษย์มีศักยภาพในการค้นพบความ กลมกลืนได้ในระดับที่แตกต่างกัน มนุษย์ในอุดมคติที่ปรากฏในนวนิยายของคอสโตเยฟสกีคือ มนุษย์ที่ค้นพบความกลมกลืนทั้งภายในตนเอง และ โลกภายนอกอย่างลึกซึ้ง การค้นพบนี้เป็นผลให้ มนุษย์ในอุดมคติในนวนิยายของคอสโตเยฟสกีปราศจากซึ่งความขัดแย้งในตนเอง และสามารถ บรรเทาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นกับโลกภายนอกได้ด้วยความรัก ความเมตตา มนุษย์ในอุดมคตินี้ ปรากฏอยู่ในบุคลิกภาพของซอสสิมา นักบวชชรา บุคลิกภาพของซอสสิมายังมั่นคง มีความสงบ อย่างลึกซึ้ง ถึงแม้ว่าตนเองจะป่วย และใกล้มรณภาพแล้วก็ตาม

สิ่งที่กำหนดศักยภาพทางจิตวิญญาณของมนุษย์ในนวนิยายของคอสโตเยฟสกีคือ ลักษณะ เฉพาะตัว หรือเมื่อนำแนวคิดจากทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของจุงมาวิเคราะห์ ทำให้พบว่า บุคลิกภาพที่ เป็นลักษณะเฉพาะตัวนั้น เกิดจากอาร์ตีไทป์ที่มีบทบาทเด่น ในบุคลิกภาพของมนุษย์แต่ละคน แตกต่างกันไป มีฟังก์ชันในการรับรู้เกี่ยวกับตนเอง และสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน และถูกหล่อ หลอมขัดเกลาจากสภาพแวดล้อมในวัยต่างๆที่แตกต่างกัน ปัจจัยต่างๆที่หลอมรวมกันเป็น บุคลิกภาพของมนุษย์นี้คือ สิ่งที่ทำหน้าที่กำหนดศักยภาพของมนุษย์ในการเผชิญกับชะตากรรมใน สภาพปัจจุบันของมนุษย์

ลักษณะเฉพาะตัวที่ทำให้มนุษย์มีศักยภาพในการค้นพบความกลมกลืนภายใน ตนเอง และ โลกได้ ภายหลังจากที่ได้เผชิญกับชะตากรรมคือ มนุษย์ผู้นั้นจะต้องได้รับอิทธิพลจาก อาร์ตีไทป์ The Self ซึ่งอาร์ตีไทป์นี้ เป็นอาร์ตีไทป์ที่ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางที่แท้จริงของบุคลิกภาพ นอกจากนี้ มนุษย์ผู้นั้นจะต้องมีฟังก์ชันที่ทำให้สามารถตระหนักถึงอิทธิพลจากอาร์ตีไทป์นี้ได้คือ การกำหนดรู้ในใจ (Intuition) การตระหนักรู้นี้ ทำให้มนุษย์มีแรงจูงใจจากภายในของตนในการ เลือกเส้นทางในการดำเนินชีวิตเพื่อที่จะแสวงหาความกลมกลืนในการเลือกเส้นทางที่เป็นชะตากรรม

ซึ่งเกิดจากโลกภายนอกของนวนิยายของคอสมโตเซฟสกี เส้นทางที่จะทำให้นมนุษย์สามารถค้นพบความกลมกลืนทั้งภายในตนเอง และโลกภายนอกในนวนิยายของคอสมโตเซฟสกีคือ เส้นทางทางศาสนา ตัวละครที่เป็นตัวแทนของมนุษย์ที่มีลักษณะเฉพาะตัวข้างต้น และสามารถเลือกเส้นทางทางศาสนา จนกระทั่งทำให้ค้นพบความกลมกลืนในท้ายสุดคือ ซอสติมา ตัวละครซึ่งเป็นตัวแทนของมนุษย์ในอุดมคติมนุษย์ที่ค้นพบความกลมกลืนทั้งในตนเองและโลกภายนอกหรือตัวแทนของผู้ที่ค้นพบตนเองอย่างแท้จริงแล้ว และอโลซา ตัวละครซึ่งเป็นตัวแทนของมนุษย์ที่เป็นวีรบุรุษ (Hero) ของนวนิยายของคอสมโตเซฟสกีเป็นตัวแทนของมนุษย์ที่สามารถค้นพบความกลมกลืนในตนเองและโลกได้อย่างลึกซึ้งก่อนที่จะก้าวไปสู่ความเป็นคนเต็มสมบูรณ์ (Self-Realization) ในท้ายสุด

ตัวละครที่เป็นตัวแทนของมนุษย์ที่มีลักษณะเฉพาะตัวใกล้เคียงกับซอสติมา และอโลซาคือ มิชกิน แต่ทว่ามิชกินไม่สามารถก้าวไปสู่ความกลมกลืนเหมือนเช่นดังซอสติมาและอโลซาได้ เนื่องจากมิชกินต้องประสบกับชะตากรรมที่แตกต่างกัน กล่าวคือ สภาพแวดล้อมของมิชกินมิใช่หนทางทางศาสนา แต่เป็นหนทางแห่งความขัดแย้งระหว่างผู้ที่มีบุคลิกภาพรุนแรง ดังนั้นบุคลิกภาพของมิชกินจึงมีพัฒนาการไปสู่ความตึงเครียด แทนที่อาร์คีไทป์ The Self จะได้รับการกระตุ้นให้มีบทบาทเด่นขึ้นมาเป็นศูนย์กลางของบุคลิกภาพ สภาพแวดล้อมที่เต็มไปด้วยความขัดแย้งนั้น กลับกระตุ้นให้อาร์คีไทป์ The Shadow มีบทบาทเด่น นอกจากชะตากรรมภายนอกแล้ว มิชกินยังต้องเผชิญกับชะตากรรมภายในด้วยคือ ความบกพร่องทางร่างกายอันเนื่องมาจากโรคลมชัก เมื่อสภาพแวดล้อมก่อให้เกิดความตึงเครียดทางบุคลิกภาพมากขึ้น โรคลมชักของมิชกินจึงเริ่มแสดงอาการ โรคลมชักนี้มีผลต่อความสามารถในการทำงานของ The Ego ดังนั้น ในท้ายสุดถึงแม้มิชกินจะเป็นตัวละครที่เป็นตัวแทนของมนุษย์ที่มีความเมตตากรุณาในจิตใจอย่างสูง มีลักษณะเฉพาะตัวที่เอื้อต่อการค้นพบความกลมกลืน แต่ทว่าเนื่องจากความบกพร่องทางร่างกายและสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสม จึงมีผลทำให้มิชกินกลายเป็นคนปัญญาอ่อนที่มีจิตใจเมตตากรุณาในท้ายสุด หากอุปมาซอสติมา และอโลซาเป็นนักบุญ มิชกินผู้มีชะตากรรมแตกต่างไป จึงเป็นเพียงนักบุญปัญญาอ่อน มิชกินเป็นตัวแทนของมนุษย์ที่ไม่สามารถพบความกลมกลืนได้

ความกลมกลืนที่เกิดขึ้นแก่มนุษย์ในนวนิยายของคอสมโตเซฟสกีในระดับต่ำลงมาจากความกลมกลืนเขี่ยนักบุญนั้นได้แก่ ความกลมกลืนในระดับของปุถุชน ซึ่งเป็นความกลมกลืนที่เกิดจากการได้รับการสนองตอบในสิ่งที่ตนปรารถนาจากผู้อื่น หรือสภาพแวดล้อม หรือกล่าวในอีกลักษณะหนึ่ง เป็นความกลมกลืนที่เกิดจากการได้เติมเต็มในสิ่งที่ตนเองยังรู้สึกขาดอยู่ มนุษย์ที่แสวงหาความกลมกลืนในลักษณะนี้ในนวนิยายของคอสมโตเซฟสกีสามารถพบได้จาก บุคลิกภาพของคิมิตรี บุคลิกภาพของสเตฟาน โทรฟีโมวิช และบุคลิกภาพของราสโคนคอฟ ซึ่งมีลักษณะที่แตกต่างกัน

บุคลิกภาพของคิมิตรี เป็นบุคลิกภาพของผู้ที่ได้รับอิทธิพลจากอาร์คีไทป์ The Shadow และ The Anima เป็นสำคัญ นอกจากนั้น บุคลิกของคิมิตรี ยังได้รับอิทธิพลจากปมปิตุฆาตด้วย ทั้งนี้ เนื่องจากการถูกทอดทิ้งในวัยเด็ก ดังนั้น คิมิตรีจึงแสวงหาความกลมกลืนในตนเอง เนื่องจากการปรารถนาในความรักของหญิงสาวที่ตนเองลุ่มหลง เนื่องจากบุคลิกภาพของคิมิตรีถูกกำหนดด้วยความโกรธ และความลุ่มหลง ดังนั้น ถึงแม้ว่าท้ายสุดเขาจะสมปรารถนาในความรัก ได้รับความกลมกลืนในจิตใจ แต่ทว่าคิมิตรีก็ต้องประสบกับความขัดแย้งกับโลกภายนอกที่มีทั้งบรรทัดฐานทางศีลธรรม และกฎหมาย ดังนั้น ความกลมกลืนในบุคลิกภาพของคิมิตรี จึงเป็นความกลมกลืนแบบโลกียชน ซึ่งได้รับการสนองตอบความปรารถนาของตนจากโลกภายนอก

บุคลิกภาพของสเตฟาน โทรฟีโมวิช เป็นบุคลิกภาพของผู้ที่ได้รับอิทธิพลจากอาร์คีไทป์ The Persona และมีฟังก์ชันการใช้ความคิดเป็นสำคัญ ดังนั้น จึงทำให้สเตฟาน โทรฟีโมวิช หลงอยู่ในความคิด และชื่อเสียง จนไม่เข้าใจถึงความต้องการที่แท้จริงในจิตใจของตน สเตฟาน โทรฟีโมวิช ได้ค้นพบความกลมกลืนในตนเองโดยบังเอิญหลังจากที่ตนได้พ้นจากความหลงในชื่อเสียงโดยที่เขาไม่คาด ความกลมกลืนในบุคลิกภาพของสเตฟาน โทรฟีโมวิช เกิดจากการที่ตนได้ค้นพบความต้องการที่แท้จริงในใจของตนที่เขาไม่เคย “มอง” เห็น ความต้องการดังกล่าวคือ การได้รับความรัก ความอบอุ่นจากผู้หญิง และการได้ตระหนักถึงภูมิปัญญาของรัสเซียที่เขาปฏิเสธเสมอมา ภูมิปัญญาของรัสเซียในที่นี้คือ ความเรียบง่ายในการใช้ชีวิตของชาวนา และความศรัทธาในศาสนา

บุคลิกภาพของราส โคนิคอฟ เป็นบุคลิกภาพของผู้ที่หมกมุ่นอยู่กับความคิดของตนเอง ดังนั้น นอกจากการปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมจะเป็นไปอย่าง ไม่ราบรื่นแล้ว สักยภาพในการเข้าใจในตนเองยังถูกจำกัดด้วย สาเหตุที่ทำให้ราส โคนิคอฟหมกมุ่นอยู่ในความคิดของตนเนื่องจากการขาดความอบอุ่นทางจิตใจ เพราะเขาต้องจากบ้านเข้ามาศึกษาในกรุงเซนต์ปีเตอร์เบิร์ก ประกอบกับเขามองเห็นความไม่เป็นธรรมทางด้านเศรษฐกิจ

ด้วยการ “ขัง” ตนเองอยู่ในความคิดนี้ จึงทำให้ราส โคนิคอฟขาดการตระหนักรู้ในอิทธิพลของอาร์คีไทป์ The Shadow เมื่อโอกาสมาถึง จึงนำไปสู่การก่ออาชญากรรม

กระทั่ง 1 ปีครึ่ง ผ่านไป บุคลิกภาพของราส โคนิคอฟจึงกลับเข้าสู่ความกลมกลืน เนื่องจากตลอดช่วงเวลานี้ เขาได้รับการเอาใจใส่ด้วยความรักจากมารีเย เสมอมา

ผู้ที่มีบุคลิกภาพใกล้เคียงกับสเตฟาน โทรฟีโมวิช แต่ยังไม่ก้าวไปสู่การค้นพบความกลมกลืนในตนเองคือ อีวาน สาเหตุที่ทำให้อีวานยังไม่สามารถก้าวไปสู่การค้นพบตนเอง เนื่องจากอีวานมีปมปิตุฆาตในจิตไร้สำนึกของตน ดังนั้น อีวานจึงพยายามคลี่คลายปมนี้ สาเหตุหนึ่งที่ทำให้เขาไม่อาจคลี่คลายปมนี้ได้คือ การได้รับอิทธิพลจากอาร์คีไทป์ The Persona ทำให้เขาติดขัดอยู่กับชื่อเสียงของตน อีวานจึงเป็นตัวแทนมนุษย์ที่มีบุคลิกภาพติดข้อง (Fixation) ดังนั้นเมื่อพิจารณาถึง

ระดับพัฒนาการทางบุคลิกภาพของมนุษย์ในนวนิยายของคอสโตเยฟสกีจึงสามารถแบ่งได้ 5 ลักษณะคือ

มนุษย์ที่ไม่สามารถพบความกลมกลืนได้ ได้แก่ เลฟ มิชกิน

มนุษย์ที่มีบุคลิกภาพติดขัด(Fixation) คือ ตัวละครหลักที่มีพฤติกรรมที่ผูกพันอยู่กับปมในใจของตน ได้แก่ อีวาน คารามาซอฟ

มนุษย์ที่สามารถค้นพบความกลมกลืนได้ ได้แก่ คมิตรี คารามาซอฟ สเตฟาน โทรฟีโมวิช และ โรดิโอน ราสโคนคอฟ

มนุษย์ที่สามารถค้นพบความกลมกลืนในตนเองและโลกได้อย่างลึกซึ้ง คือ ตัวละครหลักที่ก้าวไปสู่ความเป็นคนเต็มสมบูรณ์(Self-Realization) ได้แก่ อโลซา คารามาซอฟ

มนุษย์ที่ค้นพบความกลมกลืนทั้งในตนเองและโลก คือตัวละครที่เป็นตัวแทนของของผู้ที่ค้นพบตนเองอย่างแท้จริงแล้ว ได้แก่ ซอสติมา

จากที่กล่าวมา จึงทำให้สรุปได้ว่า การนำทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของจุงมาวิเคราะห์บุคลิกภาพของตัวละครหลักในนวนิยายของคอสโตเยฟสกี ช่วยก่อให้เกิดความเข้าใจในแก่นเรื่องเกี่ยวกับความเป็นมนุษย์ในนวนิยายของคอสโตเยฟสกีได้ชัดเจนขึ้น นอกจากนี้ เนื่องจากทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของจุง ช่วยก่อให้เกิดความเข้าใจในบุคลิกภาพอันซับซ้อนของมนุษย์ในนวนิยายของคอสโตเยฟสกี ที่ต่างก็ต้องการความเข้าใจในตนเองในท้ายสุดนั้น เมื่อนำผลการวิเคราะห์ที่ได้มาปรับใช้กับชีวิตของมนุษย์จริงๆ ทำให้พบได้ว่า มนุษย์ทุกคนต่างก็ปรารถนาที่จะมีความสุข การมีความเข้าใจในตนเอง และเข้าใจในผู้อื่น เป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดความสุขได้ ดังนั้น การอ่านนวนิยายที่สามารถนำเสนอความเป็นมนุษย์ได้อย่างลุ่มลึก และซับซ้อนอย่างนวนิยายของคอสโตเยฟสกี จึงช่วยก่อให้เกิดความเข้าใจในตนเอง และผู้อื่น อันเป็นปัจจัยที่นำมาซึ่งความสุข การอยู่ร่วมกันของคนเราได้

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากนวนิยายของคอสโตเยฟสกี เป็นนวนิยายที่มีความซับซ้อน หลังจากที่ถูกวิพากษ์วิจารณ์งานวิจัยฉบับนี้จบลงแล้ว ทำให้ผู้วิจัยเห็นได้ว่า ยังมีประเด็นที่น่าจะได้นำการศึกษาต่อไปอีกคือ ประเด็นเรื่องความยุติธรรมในนวนิยายของคอสโตเยฟสกี ทั้งนี้เนื่องจากนวนิยายของคอสโตเยฟสกี มักมีการตัดสินคดีความอันเนื่องมาจากการฆาตกรรมปรากฏอยู่เสมอ และในการตัดสินคดีความนั้น จะต้องมีการสร้าง “ความจริง” ด้วย “เรื่องเล่า” อันนำไปสู่การตัดสินความยุติธรรม ในการเล่าเรื่องในนวนิยายของคอสโตเยฟสกี จะต้องมีการนำพยาน หลักฐาน ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์มาผูกหรือเข้ากับวิธีการเล่า ซึ่งเป็นทักษะส่วนบุคคล และหากใครสามารถเล่าเรื่องได้น่าเชื่อถือมากที่สุด ความจริงก็จะอยู่ที่เรื่องเล่านั้น แต่ทว่าความจริงที่ผู้อื่นเล่านี้ มักไม่สอดคล้องกับความจริงที่เกิดขึ้นในจิตใจของผู้ถูกเล่าเสมอ ดังนั้น นวนิยายของคอสโตเยฟสกี จึงมีการนำเสนอความ ยุติธรรมได้อย่างลึกซึ้ง ชวนขบคิด นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาถึงปรากฏการณ์ใน

ปัจจุบัน ประเด็นเรื่องความยุติธรรมที่ปรากฏในนวนิยายของคอสมโตเซฟสกีนี้ ก็ยังมีอาจหาข้อ
ถกเถียงได้ ดังที่ปรากฏเป็นข่าวคามหน้าหนังสือพิมพ์อยู่อย่างสม่ำเสมอ